

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження здійснення антикорупційної політики в Україні зумовлена тим, що, незважаючи на посилення боротьби з корупцією та прийняття низки нормативно-правових актів, спрямованих на посилення протидії цьому ганебному явищу, темпи поширення корупційних дій у країні свідчать, що зусилля держави у цій сфері не приносять дієвих результатів. Корупція, а особливо в умовах поглиблення соціально-політичної та фінансово-економічної кризи в державі, є серйозною загрозою національній безпеці України. Вона стала одним із негативних чинників, що істотно впливає як на зниження ефективності національної системи державного управління зокрема, так і на функціонування органів державної влади загалом. Корупція підриває стабільність і систему правопорядку, захищеність прав, свобод і законних інтересів громадян. Протидія корупції в Україні ускладнюється тим, що корупційні стосунки набули поширення на всіх рівнях державної влади та управління, в політичному процесі загалом. Нею вражені практично всі гілки влади і владні інститути, органи місцевого самоврядування. Ефективність антикорупційних рішень, які приймають на вищому державному рівні, нівелюється внаслідок їх свідомого блокування чи нехтування [4, с. 19].

Метою нашого дослідження є визначення напрямів антикорупційної політики в Україні на основі узагальнення теоретичних засад і аналізу вітчизняної практики.

Реалізація визначеної мети зумовила необхідність виконання таких **завдань**: розкрити теоретичні засади антикорупційної політики, дослідити сучасний стан здійснення антикорупційної політики та визначити напрями її успішної реалізації.

Об'єкт дослідження – процес здійснення антикорупційної політики, як невід'ємної складової існування демократичного суспільства.

Предметом дослідження є теоретичні й прикладні засади реалізації антикорупційної політики в Україні.

Стан дослідження проблеми. Теоретичні й практичні аспекти здійснення антикорупційної політики в Україні у своїх працях розглянули такі вітчизняні науковці, як Акімова О., Бусол О., Возьний В., Гвоздецький В., Голіна В., Дрьомов С., Ковбасюк Ю., Костенко О., Мельник М., Ченшова Н. та ін. Вивчення теоретичних положень й аналіз проблем практики реалізації антикорупційної політики здійснювали і зарубіжні дослідники, зокрема Гангтінтон С., Лефф Н., Шайо А. та ін. Проте зважаючи на динамічні трансформації вітчизняного державотворення актуальним є подальше дослідження здійснення антикорупційної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Корупція є небезпечним соціальним явищем, оскільки вона здійснює деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток держави, спричиняє руйнування морально-етичних засад суспільства, формує стійку недовіру населення до державної влади та її інститутів. Проблема протидії корупції потребує особливої і постійної уваги з боку держави та громадянського суспільства. Ефективність протидії корупції залежить від наявності продуманої, системної антикорупційної політики [2, с. 80].

Таким чином, корупція – це, насамперед, соціальне явище, що має економічне підґрунтя. Вона негативно впливає як на внутрішню політику держави, так і на її імідж на міжнародній арені. В Оксфордському політичному словнику корупція не дарма трактується як явище, що «може процвітати як у демократичному суспільстві, так і в тоталітарному, оскільки зосереджується навколо чорного ринку і правлячої партії, в якій посади і привілеї купуються» [2, с. 17].

За дослідженнями Світового банку визначено три основних джерела корупції [2, с. 17]:

– викривлене, спотворене політичне середовище, яке створює чиновникам умови для зловживань та маніпуляцій законодавством у своїх цілях;

- слабка юридична система, яка не забезпечує невідворотність покарання за корупційні діяння;
- неефективне державне управління і низький рівень оплати праці в державному секторі.

Важливо зазначити, що корупція є багатоскладовим явищем і має вплив на різні сфери життєдіяльності суспільства. До наслідків корупції відносять її вплив на соціальні, політичні, економічні, морально-психологічні, правові та міжнародні аспекти діяльності в державі.

За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року – на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження "Барометра Світової Корупції" (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження [3].

Однією з основних причин неналежного виконання Національної антикорупційної стратегії на 2011 – 2015 рр. як основного програмного документа в антикорупційній сфері стала відсутність всупереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану та ефективності її виконання.

Вищезазначені недоліки сприяли ухваленню нового стратегічного документу, який включає комплекс підходів до розв'язання існуючих проблем. Таким документом став Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 рр.», в котрому визначено загальні положення, засади формування та реалізації державної антикорупційної політики, напрями запобігання корупції, покарання за корупцію, засади формування негативного ставлення до корупції, оцінку результатів та механізм реалізації антикорупційної стратегії. Цим документом передбачено зв'язок антикорупційної реформи з реформою судовою і органів правопорядку, публічної служби, адміністративної реформи [5, с. 99].

Важливим досягненням Антикорупційної стратегії є розробка оцінки результатів антикорупційної стратегії. Так, оцінка ефективності Антикорупційної стратегії здійснюватиметься на основі [3]:

- результатів щорічних досліджень стану корупції в Україні шляхом проведення широких статистичних спостережень та аналізу практики застосування антикорупційного законодавства;

- визначення рівня імплементації міжнародних стандартів у сфері антикорупційної політики.

За результатами проведення досліджень стану корупції індикаторами успішної реалізації Антикорупційної стратегії може бути [3]:

- збільшення частки населення, яка негативно ставиться до корупційних проявів;
- зменшення частки населення, яке мало власний досвід корупційної поведінки;
- зростання кількості громадян, готових повідомляти про факти корупційних проявів, а також громадян, які заявили про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам.

Оцінка стану виконання Антикорупційної стратегії проводиться на підставі щорічного звіту стану виконання Антикорупційної стратегії. Звіт про стан виконання Антикорупційної стратегії включається до національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, проект якої подається спеціально уповноваженим органом з питань антикорупційної політики Верховній Раді України, Президенту України та Кабінету Міністрів України до 1 травня року, наступного за звітним.

Досягненнями реалізації Антикорупційної стратегії є прийняття низки нормативно-правових актів щодо протидії корупції (закони України «Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», нова редакція закону України «Про державну службу»; указ Президента України «Про Національну раду з питань антикорупційної політики», «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»), створення антикорупційних органів (Національне агентство з питань запобігання корупції та запровадження е-декларування) [5, с. 99].

Стратегічною метою подальшої реалізації антикорупційної політики має бути протидія корупції на всіх рівнях шляхом підвищення прозорості діяльності державних органів, додержання прав і свобод людини й громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення, зниження рівня корупції в Україні та усунення причин і умов, що її обумовлюють, відкритості та гласності при прийнятті рішень і оприлюдненні їх в засобах масової інформації, проведення громадського опитування та обговорення перед їх прийняттям. Комплексне реформування системи протидії корупції повинно відбуватися відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав і гармонізувати законодавство України з європейськими стандартами. Така стратегія реформи відповідає зобов'язанням, проголошеним Україною в Угоді про асоціацію з ЄС [1, с. 28].

Висновки. Здійснення антикорупційної політики в Україні має позитивні досягнення, проте потребує подальшого втілення у суспільне життя заходів щодо її успішної реалізації. Державотворення України на засадах демократії та верховенства права неможливе без реалізації ефективної антикорупційної політики з урахуванням дотримання виконання законодавчих норм, обмеження політичної корупції, впорядкування діяльності виконавчої влади, модернізації діяльності державних службовців, ефективного контролю за розподілом бюджетних потоків, реформування судової влади та правоохоронної системи органів, координації антикорупційної політики у всіх сферах життєдіяльності держави.

Література

1. Беззуб І. Антикорупційна політика в Україні. *Громадська думка*. 2015. № 10 (95). С. 19 – 28.
2. Вольний В.І. Антикорупційна політика в Україні: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: ТНЕУ – 2013. – 241 с.
3. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 рр.». *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 46. ст. 2047.
4. Ковбасюк Ю. Антикорупційна політика державних органів влади України. *Віче*. 2010. № 17. С. 19 – 22.
5. Ченішова Н. В., Шпилька Л. О. Сучасний стан, перспективи розвитку і вдосконалення антикорупційної політики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 43. Том 2. С. 98 – 102.
6. Гурик, М. І. Демократія участі як ефективна модель функціонування державної влади в Україні. *Збірник матеріалів науково-практичного семінару «Удосконалення функціональної діяльності державної служби як складової інституційного забезпечення структурних трансформацій в суспільстві» / М. І. Гурик // .– Тернопіль, 18-19 листопада 2010р. – С.122-124.*
7. Гончарук Т. В., Гурик М. І., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. *Навч. посібник*. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.
8. Шумка М. Етичні виміри діяльності державного управління в античній парадигмі / Михайлина Шумка // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль суспільних наук у забезпеченні стабільності розвитку глобальних світових процесів у XXI ст.» м. Київ, 1-2 квітня 2016 р.*
9. Гончарук-Чолач, Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // *Психологія і суспільство*. – 2010. – № 4. – С. 72-81.

10. Гурик МІ., Шумка М. Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / Михайлина Шумка, Мирослава Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філософія». – Вип. 8. – Острог, 2011. – С. 36-46.